

Udskriftsdato: 3. januar 2026

CIR1H nr 9186 af 18/03/2021 (Gældende)

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Samfundstjeneste

Ministerium: Justitsministeriet

Journalnummer: CMS VB 8416

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Samfundstjeneste

1. Overblik og tjekliste

Samfundstjeneste kan anvendes over for et bredt felt af kriminalitetsformer, og kriminalitetens art skal således ikke som udgangspunkt tillægges afgørende betydning for valget mellem samfundstjeneste og ubetinget fængsel. Dette fraviges dog i sager om vold, hvor lovovertrædelsen er begået efter den 1. januar 2020, jf. nærmere under pkt. 5.3.2.

Valget mellem samfundstjeneste og ubetinget fængsel skal i sager, der ikke vedrører vold, og i sager om vold, hvor forholdet er begået før den 1. januar 2020, afgøres efter en samlet vurdering af:

- grovheden af den foreliggende kriminalitet (som udtrykt ved længden af fængselsstraffen)
- omfanget og alvoren af eventuel tidligere kriminalitet
- oplysningerne om gerningsmanden

Samfundstjeneste bør kun undtagelsesvis anvendes, hvis straffen overstiger 1½ års fængsel. I disse tilfælde bør samfundstjeneste således kun anvendes, hvis særlige grunde taler for det. Hvis straffen overstiger 2 års fængsel, kan samfundstjeneste kun anvendes i helt ekstraordinære tilfælde.

Hvis der i en konkret sag er tvivl om, hvorvidt sagen bør afgøres med ubetinget fængsel eller en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste, skal anklageren nedlægge påstand om en ubetinget fængselsstraf. Anklageren bør samtidig kort redegøre for lovændringen fra 2015 og de generelle bemærkninger, der er gengivet i forarbejderne om valget mellem samfundstjeneste og ubetinget fængsel (når tiltalte findes egnet til samfundstjeneste), jf. pkt. 4.2.5.4. til lovforslag L 10 af 2. oktober 2019 om ændring af straffeloven (Begrænsning af brugen af betinget dom med vilkår om samfundstjeneste i sager om vold).

I sager om vold, hvor forholdet er begået efter den 1. januar 2020, skal anklageren som det helt klare udgangspunkt nedlægge påstand om idømmelse af en ubetinget fængselsstraf i følgende sager:

- sager om overtrædelse af straffelovens § 244, stk. 1, hvor den tiltalte tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet, jf. nærmere under pkt. 5.3.2.1.1.
- sager om overtrædelse af straffelovens § 244, stk. 1, hvor forurettede er et særligt værgeløst offer, jf. nærmere under pkt. 5.3.2.1.2.
- sager om overtrædelse af straffelovens § 244, stk. 1, hvor forurettede er påført ikke ubetydelige fysiske eller psykiske skader, jf. nærmere under pkt. 5.3.2.1.3.
- sager om vold, som henføres under straffelovens § 244, stk. 2, jf. nærmere under pkt. 5.3.2.2.
- sager om grov vold efter straffelovens § 245, jf. nærmere under pkt. 5.3.2.4.

Herudover skal anklagemyndigheden også i en række andre tilfælde som det helt klare udgangspunkt nedlægge påstand om ubetinget fængselsstraf. Disse lovovertrædelser er opregnet i pkt. 5.2.

Spørgsmålet om anvendelse af samfundstjeneste i forhold til en række udvalgte lovovertrædelser er omtalt i pkt. 5.3.

Det bemærkes, at det generelt er en forudsætning for anvendelse af samfundstjeneste, at gerningsmanden er fundet egnet til at udføre samfundstjeneste. Denne vurdering foretages som udgangspunkt af

kriminalforsorgen i forbindelse med en personundersøgelse, jf. Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Personundersøgelser ved Kriminalforsorgen.

2. Politiets efterforskning og sagsbehandling

3. Forberedelse

Der skal som udgangspunkt indhentes en personundersøgelse, jf. retsplejelovens § 808, i sager, hvor der kan blive tale om samfundstjeneste. Der henvises til Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om Personundersøgelser ved Kriminalforsorgen.

4. Jura

Samfundstjeneste er et alternativ til ubetinget fængsel. Reglerne om samfundstjeneste fremgår af straffelovens kap. 8.

Efter straffelovens § 62, stk. 1, kan retten – hvis betinget dom ikke findes tilstrækkelig – afsige en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste, hvis den tiltalte findes egnet dertil. Efter § 62, stk. 3, er dommen betinget af, at den dømte ikke begår strafbart forhold i en prøvetid, og at den pågældende overholder vilkår fastsat i medfør af § 63.

Samfundstjeneste kan kun idømmes, hvis den pågældende er fundet egnet til at gennemføre samfundstjeneste. Egnethedsvurderingen foretages som det klare udgangspunkt af kriminalforsorgen som led i en personundersøgelse, jf. afsnit 3 ovenfor.

Det er dog ikke absolut udelukket, at retten ud fra de foreliggende oplysninger, herunder den pågældendes forklaring for retten om sine personlige forhold, finder en person egnet til samfundstjeneste, selvom kriminalforsorgen ikke har foretaget en egnethedsvurdering. Der henvises til pkt. 4.2.2. i de almindelige bemærkninger til L 50 af 5. november 2014 om ændring af straffeloven og lov om fuldbyrdelse af straf mv. (Samfundstjeneste mv.).

Det er en forudsætning for anvendelse af samfundstjeneste, at den pågældende har haft lejlighed til at udtale sig om sin villighed til at gennemføre en eventuel samfundstjeneste. Samfundstjeneste kan ikke idømmes, hvis den pågældende udtrykkeligt har afvist at ville gennemføre en eventuel samfundstjeneste.

Reglerne om samfundstjeneste blev ændret i 2015 (lov nr. 152 af 18. februar 2015 om ændring af straffeloven og lov om fuldbyrdelse af straf mv.) bl.a. med det formål at udvide brugen af samfundstjeneste til et bredere felt af kriminalitetsformer. Med lovændringen skal kriminalitetens art tillægges mindre betydning ved den samlede vurdering af, om samfundstjeneste bør anvendes i en konkret sag.

Det fremgår af pkt. 4.2.5.4. i de almindelige bemærkninger til L 50 af 5. november 2014 om ændring af straffeloven og lov om fuldbyrdelse af straf mv. (Samfundstjeneste mv.), at udgangspunktet er, at samfundstjeneste kan anvendes over for et bredt felt af kriminalitetsformer, og at der dermed ikke er grundlag for fortsat at tale om et kerneområde for anvendelsen af samfundstjeneste. Det fremgår endvidere, at udvidelse af brugen af samfundstjeneste i første række skal vedrøre førstegangsovertrædelser og ikke organiseret eller banderelateret kriminalitet.

Lovændringen byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv. Loven trådte i kraft den 1. maj 2015.

Det fremgår af lovforslag L 10 af 2. oktober 2019 om ændring af straffeloven (Begrænsning af brugen af betinget dom med vilkår om samfundstjeneste i sager om vold), som er vedtaget af Folketinget den 12. december 2019, at brugen af betinget dom med vilkår om samfundstjeneste begrænses for sager om overtrædelse af straffelovens §§ 244 og 245. Med lovændringen skal samfundstjeneste som det helt klare udgangspunkt ikke anvendes i sager om simpel vold, hvor gerningsmanden tidligere er dømt for vold eller anden personfarlig kriminalitet, hvor volden er begået over for et særligt værgeløst offer, eller hvor den forurettede er blevet påført ikke ubetydelige skader. Lovændringen medfører endvidere, at der i sager om vold, som henføres under straffelovens § 244, stk. 2, om vold begået gentagne gange over en periode i nære relationer, og i sager om grov vold efter straffelovens § 245, kun kan anvendes samfundstjeneste under helt ekstraordinære omstændigheder. Loven gælder for forhold, der er begået efter den 1. januar 2020. Der henvises endvidere til pkt. 5.3.2.

5. Straf og andre retsfølger

5.1. Hvornår skal samfundstjeneste anvendes

Samfundstjeneste er et alternativ til ubetinget fængselsstraf, som er strengere end en betinget dom uden vilkår om samfundstjeneste. De seneste lovændringer fra henholdsvis 2015 og 2020 ændrer ikke ved afgrænsningen mellem en ren betinget dom og en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste. De sager, der hidtil er afgjort med en betinget dom uden vilkår om samfundstjeneste, skal også fremover afgøres på den måde.

Anklagemyndigheden skal i alle relevante sager overveje, om der er grundlag for at nedlægge påstand om en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste, herunder navnlig i sager om førstegangsovertrædelser med straffe op til 1½ års fængsel. For så vidt angår sager om vold henvises til pkt. 5.3.2. nedenfor.

I en række sager er udgangspunktet imidlertid en ubetinget fængselsstraf, og anklageren skal i disse tilfælde nedlægge påstand om en ubetinget fængselsstraf. Der henvises til pkt. 5.2.

Hvis der i en konkret sag er tvivl om, hvorvidt sagen bør afgøres med ubetinget fængsel eller en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste, skal anklageren nedlægge påstand om en ubetinget fængselsstraf. Anklageren bør samtidig kort redegøre for lovændringen fra 2015 og de generelle bemærkninger, der er gengivet i forarbejderne om valget mellem samfundstjeneste og ubetinget fængsel (når tiltalte findes egnet til samfundstjeneste), jf. pkt. 4.2.5.4. til lovforslag L 10 af 2. oktober 2019.

5.2. Lovovertrædelser, hvor udgangspunktet er ubetinget fængsel

Der er i forarbejderne til lovændringen fra 2015 anført en række lovovertrædelser, hvor udgangspunktet er en ubetinget fængselsstraf, og som således ikke er omfattet af den udvidede anvendelse af samfundstjeneste. Der henvises til pkt. 4.2.5.4. i de almindelige bemærkninger til lovforslag L 50 af 5. november 2014 om ændring af straffeloven og lov om fuldbyrdelse af straf mv. (Samfundstjeneste mv.). Derudover er det med lovændringen fra [2020] præciseret, at anvendelsesområdet for brugen af samfundstjeneste i sager om vold begrænses. Der henvises til pkt. 2.1.3. og 2.2.3. i de almindelige bemærkninger til lovforslag L 10 af 2. oktober 2019.

De lovovertrædelser, hvor udgangspunktet er ubetinget fængsel, drejer sig om:

- banderelateret kriminalitet
- organiseret kriminalitet (dvs. kriminalitet, hvor flere gerningsmænd mere systematisk og planlagt i fællesskab begår kriminalitet)
- røveri (se også pkt. 5.3.3.)
- voldtægt
- visse sager om simpel vold (se pkt. 5.3.2.)
- grov vold (se også pkt. 5.3.2.4.)
- grove våbenlovsovertrædelser
- grove narkotikaforbrydelser
- vidnetrusler efter straffelovens § 123
- straffelovens § 119, stk. 1 (spørgsmål nr. 17 til lovforslag nr. L 50 af 5. november 2014)
- falsk forklaring efter straffelovens § 158 (jf. Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., s. 187)
- straffelovens § 247, stk. 2 (jf. spørgsmål nr. 17 til lovforslag nr. L 50 af 5. november 2014)
- sager om kursmanipulation og insiderhandel (kapitalmarkedsloven) (jf. Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., s. 183)

I disse tilfælde skal anklagemyndigheden som det helt klare udgangspunkt nedlægge påstand om ubetinget fængselsstraf.

Sager om banderelateret kriminalitet er ikke nærmere beskrevet i forarbejderne til lovændringen fra 2015. Det er Rigsadvokatens opfattelse, at det både omfatter sager omfattet af straffeskærpelsesreglen i straffelovens § 81 a og andre sager, som på den ene eller anden måde må anses for banderelateret. Det må afhænge af de konkrete oplysninger om f.eks. gerningsmanden og andre implicerede personer, omstændighederne omkring lovovertrædelserne og baggrunden for kriminaliteten, om der er tale om banderelateret kriminalitet.

Sager om grove våbenlovsovertrædelser er heller ikke nærmere beskrevet i forarbejderne til lovændringen fra 2015. Efter Rigsadvokatens opfattelse må grove våbenlovsovertrædelser som udgangspunkt omfatte i hvert fald forhold, som er omfattet af straffelovens § 192 a, samt overtrædelser af våbenloven under skærpende omstændigheder, jf. våbenlovens § 10, stk. 1. For så vidt angår ulovlig besiddelse af kniv på offentligt tilgængeligt sted efter knivlovens § 1 (lov nr. 376 af 27. april 2016 om knive og blankvåben mv.) fremgår det af forarbejderne, at frihedsstraf vil kunne gøres betinget med vilkår om samfundstjeneste, hvis betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt. Se Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om Sanktionspåstande i våbensager, pkt. 5.5.3.

Det er Rigsadvokatens opfattelse, at grove narkotikaforbrydelser som udgangspunkt må omfatte i hvert fald forhold omfattet af straffelovens § 191. Der henvises til Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., s. 189f. Visse overtrædelser af lov om euforiserende stoffer er også omfattet, jf. pkt. 5.3.4.

Når det gælder personfarlig kriminalitet, skal der generelt udvises tilbageholdenhed med at anvende samfundstjeneste i tilfælde, hvor forurettede er påført betydelige fysiske og psykiske skader. Det samme gælder som udgangspunkt, hvis kriminaliteten er udøvet over for et særligt værgeløst offer eller over for

en tilfældig forbipasserende. I disse tilfælde skal anklagemyndighedens påstand som udgangspunkt være ubetinget fængsel. Om vold, herunder simpel vold efter straffelovens § 244, se pkt. 5.3.2.

5.3. Særligt om visse lovovertrædelser

Dette afsnit indeholder yderligere bemærkninger om visse udvalgte lovovertrædelser. Det fremgår under hvert enkelt afsnit, om det anførte stammer fra forarbejderne til henholdsvis lovændringen fra 2015 eller 2020 eller er udtryk for Rigsadvokatens overvejelser.

Se i øvrigt de enkelte afsnit i Rigsadvokatmeddelelsen for så vidt angår spørgsmålet om anvendelse af samfundstjeneste ved andre lovovertrædelser end dem, som er behandlet i dette punkt.

5.3.1. Færdselssager

Om anvendelse af samfundstjeneste i færdselssager henvises til Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Færdsel – Spirituskørsel (fl § 53), pkt. 5.9, Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Færdsel – Kørsel under påvirkning af bevidsthedspåvirkende stoffer mm (fl § 54), pkt. 5.6 og Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Færdsel – Kørsel i frakendelsestiden (fl § 117 a-c) pkt. 5.4.

Lovændringen fra 2015 og lovændringen fra 2020 indebærer ingen ændringer i forhold til anvendelse af samfundstjeneste som alternativ til ubetinget fængsel i færdselssager.

Timeantallet for samfundstjeneste skal beregnes efter den vejledende omregningstabel i pkt. 5.5., jf. AM2015. 12.01V og AM2016. 01.19Ø. Prøvetiden i betingede domme om spirituskørsel og kørsel i frakendelsestiden skal som udgangspunkt fastsættes til 1 år ligesom i betingede domme om anden kriminalitet.

5.3.2. Voldssager

Med ikrafttrædelsen af lov nr. 1426 af 17. december 2019 den 1. januar 2020 er anvendelsen af betinget dom med vilkår om samfundstjeneste i voldssager begrænset.

Samfundstjeneste kan dog fortsat anvendes i visse sager om simpel vold efter straffelovens § 244. Det betyder, at samfundstjeneste efter en samlet konkret vurdering kan anvendes som alternativ til ubetinget fængsel, og at de almindelige krav med hensyn til egnethed og omfanget og alvoren af eventuel tidligere kriminalitet skal være opfyldt.

Om forhold, som er begået før den 1. januar 2020, se nærmere under pkt. 5.3.2.3 (om simpel vold) og 5.3.2.5 (om grov vold).

5.3.2.1. Simpel vold efter straffelovens § 244

Med ikrafttrædelsen af lov nr. 1426 af 17. december 2019 den 1. januar 2020 er anvendelsen af betinget dom med vilkår om samfundstjeneste for overtrædelse af straffelovens § 244 begrænset. Det betyder, at følgende sager, hvor forholdet er begået efter den 1. januar 2020, som det helt klare udgangspunkt skal afgøres med ubetinget fængsel:

- sager, hvor den tiltalte tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet (5.3.2.1.1.)

- sager, hvor volden er udøvet over for et særligt værgeløst offer (5.3.2.1.2)
- sager, hvor den forurettede er påført ikke ubetydelige skader (5.3.2.1.3)

5.3.2.1.1. Sager, hvor tiltalte tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet.

Det fremgår af pkt. 2.1.3. i de almindelige bemærkninger til lovforslag L 10 af 2. oktober 2019, at der som det helt klare udgangspunkt skal idømmes en ubetinget fængselsstraf i sager om overtrædelse af straffelovens § 244, stk. 1, hvor den tiltalte tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet. Dette gælder uanset om den pågældende på tidspunktet for domsafsigelsen har gode personlige forhold.

Ved ligeartet kriminalitet forstås i denne sammenhæng vold eller anden personfarlig kriminalitet.

Personfarlig kriminalitet forstås i denne sammenhæng navnlig som overtrædelse (og forsøg på overtrædelse) af følgende kapitler og bestemmelser i straffeloven:

- kapitel 25 om forbrydelser mod liv og legeme
- kapitel 26 om forbrydelser mod den personlige frihed
- § 119 om vold eller trusler mod en person i offentlig tjeneste eller hverv
- § 123 om vidnetrusler
- § 180 om ildspåsættelse under skærpende omstændigheder
- seksualforbrydelser omfattet af §§ 216-225
- § 266 om trusler
- § 281 om afpresning
- § 288 om røveri

Der vil dog eksempelvis helt undtagelsesvist kunne idømme betinget fængselsstraf med vilkår om samfundstjeneste, hvis den ligeartede kriminalitet er begået mere end fem år før det nye forhold blev begået. Dette vil dog forudsætte, at tiltalte var under 18 år, da han eller hun begik den ligeartede kriminalitet og i dag har meget gode personlige forhold, jf. de specielle bemærkninger til § 1 i lovforslag L 10 af 2. oktober 2019.

Det er derudover en forudsætning, at der ikke er andre omstændigheder, som taler i mod, at der i den konkrete sag idømmes en betinget fængselsstraf med vilkår om samfundstjeneste.

Som eksempel er der endvidere i de specielle bemærkninger til § 1 i lovforslag L 10 af 2. oktober 2019 anført, at der vil kunne idømmes en betinget fængselsstraf med vilkår om samfundstjeneste i en sag om simpel vold, hvor den tiltalte seks år tidligere – hvor den pågældende var 17 år – er straffet for vold, men hvor den tiltalte nu har meget gode personlige forhold, og hvor den aktuelle vold har medført begrænset skader.

5.3.2.1.2. Vold begået mod et særligt værgeløst offer.

Det fremgår af pkt. 2.1.3. i de almindelige bemærkninger til lovforslag L 10 af 2. oktober 2019, at der som det helt klare udgangspunkt skal idømmes ubetinget fængselsstraf i sager om overtrædelse af straffelovens § 244, stk. 1, hvor forurettede er et særligt værgeløst offer.

Ved særligt værgeløst offer forstås bl.a.:

- børn
- personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse
- ældre personer
- andre personer, der er ude af stand til at forsvare sig

Det fremgår af endvidere, at vold mod et særligt værgeløst offer omfatter vold, som begås mod en person, der er underlegen i forhold til gerningspersonen. Det betyder, at vold mellem f.eks. to 15-årige eller to personer med funktionsnedsættelse som udgangspunkt ikke anses for at være begået over for et særligt værgeløst offer.

Det fremgår endvidere af de specielle bemærkninger til § 1 i lovforslag L 10 af 2. oktober 2019, at der som udgangspunkt ikke vil kunne idømmes betinget fængselsstraf med vilkår om samfundstjeneste i en sag, hvor f.eks. en forælder flere gange, dog uden at forholdet falder ind under straffelovens § 244, stk. 2, har slået sit barn, også selvom den pågældende er ustraffet og i øvrigt har gode forhold.

Betinget dom med vilkår om samfundstjeneste vil dog eksempelvis undtagelsesvist kunne anvendes i sager om vold mod særligt værgeløse ofre, hvor der er tale om vold af begrænset karakter, og hvor volden er begået i f.eks. afmagt.

Det er derudover en forudsætning, at der ikke er andre omstændigheder, som taler imod, at der i den konkrete sag idømmes en betinget fængselsstraf med vilkår om samfundstjeneste.

Derudover fremgår det endvidere af de specielle bemærkninger til § 1, at der eksempelvis vil kunne idømmes en betinget fængselsstraf med vilkår om samfundstjeneste i en sag om simpel vold efter straffelovens § 244, stk. 1, hvor en forælder, som har meget gode personlige forhold, i ren afmagt slår sit barn med flad hånd.

Det bemærkes endvidere, at det følger af bestemmelsen i straffelovens 81, nr. 11, at det ved straffens fastsættelse i almindelighed skal indgå som en skærpende omstændighed, hvis gerningsmanden har udnyttet den forurettedes værgeløse stilling. Bestemmelsen i straffelovens § 81, nr. 11, tager navnlig sigte på kriminalitet, som begås over for udsatte persongrupper, f.eks. børn, personer med handicap og ældre personer.

5.3.2.1.3. ikke ubetydelige fysiske eller psykiske skader som følge af den udøvede vold.

Det fremgår af pkt. 2.1.3. i de almindelige bemærkninger til lovforslag L 10 af 2. oktober 2019, at der som det helt klare udgangspunkt ikke skal anvendes samfundstjeneste i sager, hvor den forurettede er påført ikke ubetydelige fysiske eller psykiske skader.

Ved ikke ubetydelige skader forstås i denne sammenhæng, at den skade, som forurettede er påført som følge af volden, har nødvendiggjort lægelig behandling af et vist omfang eller medført længere tids gener, sygeleje eller uarbejdsdygtighed.

Ved lægelig behandling af et vist omfang forstås bl.a.:

- gipsbehandling
- operation
- syning eller limning af større sår og lignende

- behandling ved f.eks. psykolog som følge af psykiske skader
- behandling ved tandlæge som følge af tandskader

Ved vurderingen af, om en skade har nødvendiggjort lægelig behandling af et vist omfang, er det afgørende om skaden har sådan en karakter, at den i almindelighed nødvendiggør behandling. Det er i den forbindelse ikke afgørende, om den forurettede faktisk har modtaget behandlingen.

Omvendt vil det forhold, at en forurettet vælger at søge lægelig behandling ikke i sig selv indebære, at den forurettede anses for at være påført ikke ubetydelige skader

Uden for begrebet ikke ubetydelige skader falder bl.a. hævelser, buler, blå øjne, blå mærker, forstuvninger af fingre og tær og overfladiske rifter og mindre sår, der kan behandles med plaster eller få sting.

Det fremgår af de specielle bemærkninger til § 1 i lovforslag L 10 af 2. oktober 2019, at der som udgangspunkt ikke vil kunne idømmes betinget dom med vilkår om samfundstjeneste i en sag, hvor den tiltalte nikker forurettede en skalle, så næsten brækker og skal opereres, eller hvor den tiltalte slår den forurettede flere gange i ansigtet, så forurettede for en sygningspåkrævende flænge og en knækket tand.

Der vil derimod kunne idømmes betinget dom med vilkår om samfundstjeneste, hvis forurettede er påført begrænsede skader. Det vil eksempelvis kunne være i tilfælde, hvor tiltalte slår forurettede, så den forurettede får et blåt øje eller en hævelse.

Det er i øvrigt en forudsætning, at der ikke er andre omstændigheder, som taler imod, at der i den konkrete sag idømmes en betinget fængselsstraf med vilkår om samfundstjeneste.

5.3.2.2. Gentagen simpel vold i nære relationer efter straffelovens § 244, stk. 2

Det følger af lovændringen fra 2020, at sager om overtrædelse af straffelovens § 244, stk. 2, om vold begået gentagne gange over en periode i nære relationer, i forhold til vurderingen af, om der kan idømmes en betinget straf med vilkår om samfundstjeneste, skal behandles efter principperne for overtrædelse af straffelovens § 245, se afsnit 5.3.2.3 nedenfor. Det betyder, at der kun under helt ekstraordinære omstændigheder kan anvendes samfundstjeneste i sådanne sager. Lovændringen omfatter forhold, som er begået efter den 1. januar 2020.

5.3.2.3. Simpel vold efter straffelovens § 244 begået før den 1. januar 2020

For forhold begået før den 1. januar 2020 kan samfundstjeneste anvendes efter en samlet konkret vurdering, og de almindelige krav med hensyn til egnethed og omfanget og alvoren af eventuel tidligere kriminalitet skal være opfyldt. Der henvises til pkt. 4.2.5.1. i de almindelige bemærkninger til L 50 af 5. november 2014, hvor anvendelsesområdet for samfundstjeneste i sager om simpel vold er nærmere beskrevet.

Det bemærkes, at der dog skal udvises tilbageholdenhed med at anvende samfundstjeneste i følgende tilfælde:

- hvis forurettede er påført betydelige fysiske eller psykiske skader,
- hvis der er tale om mere organiseret kriminalitet, eller
- hvis volden er udøvet over for et særligt værgeløst offer eller en tilfældig forbipasserende

For en nærmere gennemgang af anvendelsesområdet for samfundstjeneste i sager om simpel vold, hvor forholdet er begået før den 1. januar 2020, henvises til den tidligere udgave af Rigsadvokatens meddelelse.

5.3.2.4. Grov vold efter straffelovens § 245

Det fremgår af pkt. 2.2.3. i de almindelige bemærkninger til lovforslag L 10 af 2. oktober 2019, at der i sager om grov vold efter straffelovens § 245, hvor forholdet er begået efter den 1. januar 2020, som det helt klare udgangspunkt ikke vil kunne anvendes betinget dom med vilkår om samfundstjeneste. Samfundstjeneste vil således kun kunne anvendes under helt ekstraordinære omstændigheder i sager om grov vold.

Det fremgår endvidere, at der i mindre grad end hidtil skal lægges vægt på de omstændigheder, som Højesteret hidtil har tillagt betydning i sager om grov vold, jf. UfR. 2018.507. H og UfR. 2018.512. H. Det betyder, at der alene helt undtagelsesvist kan anvendes betinget dom med vilkår om samfundstjeneste, hvis der foreligger helt ekstraordinære omstændigheder. Dette kan f.eks. være tilfældet i en sag, hvor der er tale om en kortere frihedsstraf, og den tiltalte er ustraffet, var under 18 år på gerningstidspunktet og har særdeles gode personlige forhold, og volden, som har medført begrænsede skader, er begået i en oprørt sindstilstand, der er fremkaldt af forurettede eller personer med tilknytning til denne ved et uretmæssigt angreb eller en grov fornærmelse, jf. den almindelige bestemmelse om formildende omstændigheder i straffelovens § 82, nr. 5.

Det er dog en forudsætning, at der ikke er andre omstændigheder, der taler imod, at der i den konkrete sag idømmes en betinget fængselsstraf med vilkår om samfundstjeneste.

Det er Rigsadvokatens opfattelse, at en kortere frihedsstraf fortsat må anses at være på op til omkring 60 dages fængsel, jf. Højesterets domme i UfR. 2018.507. H og UfR. 2018.512. H.

Det bemærkes, at der med lov nr. 358 af 29. april 2018 er lagt op til en generel skærpelse af straffen i sager om grov vold, jf. straffelovens § 245, med en tredjedel i forhold til den straf, der efter hidtidig praksis ville blive fastsat af domstolene. Se nærmere herom i afsnittet om Vold (§§ 244 - 246).

Hvis der i en konkret sag om grov vold opstår spørgsmål om undtagelsesvist at anvende samfundstjeneste, dvs. hvis der vurderes at være tale om ekstraordinære omstændigheder, vil det normalt være på baggrund af forsvarerens påstand mv. Anklageren bør i den forbindelse kort redegøre for det anførte om grov vold i de specielle bemærkninger til § 1 i lovforslag L 10 af 2. oktober 2019.

Samfundstjeneste kan ikke anvendes i sager om særlig grov vold, jf. straffelovens § 246.

Vold begået over for personer, der efter karakteren af deres arbejde er særligt udsat for vold, jf. straffelovens § 247, stk. 2, straffes som udgangspunkt med ubetinget fængsel, jf. ovenfor under pkt. 5.2. samt U 2016.95Ø og Tfk 2015.1079V.

Der henvises i øvrigt til Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., s. 175f, samt forarbejderne til lov nr. 1426 af 17. december 2019.

5.3.2.5. Grov vold efter straffelovens § 245 begået før den 1. januar 2020

I sager om grov vold, hvor forholdet er begået før den 1. januar 2020, skal anklagemyndigheden som udgangspunkt nedlægge påstand om en ubetinget frihedsstraf.

Det beror på en konkret vurdering, om der foreligger sådanne særlige grunde, at anklagemyndigheden undtagelsesvist kan nedlægge påstand om en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste. Dette vil på baggrund af Højesterets bemærkninger i UfR 2018.507 H og UfR 2018.512 H navnlig kunne være tilfældet i sager, hvor:

- der fastsættes en kortere frihedsstraf,
- den tiltalte er ung og ustraffet samt har gode personlige forhold,
- volden er udøvet som en spontan reaktion på en forudgående uoverensstemmelse med forurettede (som det fremgår af omstændighederne i AM2017. 10.24H2 om vold på en natklub, kan den forudgående uoverensstemmelse være relativt kortvarig), og
- volden kun har medført begrænset skade.

På baggrund af Højesterets domme må det efter Rigsadvokatens opfattelse antages, at en kortere frihedsstraf som udgangspunkt er op til omkring 60 dages fængsel.

For en nærmere gennemgang af anvendelsesområdet for samfundstjeneste i sager om grov vold, hvor forholdet er begået før den 1. januar 2020, henvises til den tidligere udgave af Rigsadvokatens meddelelse.

5.3.3. Berigelseskriminalitet, herunder røveri og afpresning

5.3.3.1. Anden berigelseskriminalitet end røveri og afpresning

Samfundstjeneste kan i vidt omfang anvendes i sager om berigelseskriminalitet, hvis betingelserne (herunder gerningsmandens egnethed) i øvrigt er opfyldt. Der er således tale om en samlet vurdering af gerningen og gerningsmanden, herunder eventuelle forstraffe. Lovændringen fra 2019 ændrer ikke herved.

Om gentagelsestilfælde henvises til pkt. 5.4. Særligt med hensyn til berigelseskriminalitet bemærkes, at visse kriminelle gentagne gange begår f.eks. tyveri og derfor på et tidspunkt vil være så kriminelt belastede, at samfundstjeneste ikke længere vil kunne komme på tale.

Generelt bør kriminalitetens art ikke som udgangspunkt tillægges afgørende betydning for valget mellem samfundstjeneste og ubetinget fængsel i sager om berigelseskriminalitet, hvor kriminalitetens art – f.eks. hæleri, bedrageri, ulovlig omgang med hittegods, underslæb, mandatsvig, skyldnersvig eller dokumentfalsk (med henblik på berigelse) – ikke bør tillægges selvstændig betydning for valget mellem samfundstjeneste og ubetinget fængsel.

Det bør heller ikke tillægges selvstændig betydning, om kriminaliteten er begået over for det offentlige, en privat virksomhed eller institution mv. eller en privatperson.

Hvis der foreligger skærpende omstændigheder i en konkret sag – f.eks. at der er tale om et arbejdspladstyveri – vil det alt andet lige føre til en længere fængselsstraf, og fængselsstraffens længde har

selvstændig betydning for, om straffen bør gøres ubetinget eller betinget, herunder med vilkår om samfundstjeneste. Når gerningsmanden idømmes en fængselsstraf af en given længde f.eks. for tyveri, bør tyveriets art imidlertid ikke tillægges særlig betydning for valget mellem samfundstjeneste og ubetinget fængsel.

Der skal udvises tilbageholdenhed med at anvende samfundstjeneste i:

- sager om mere organiseret kriminalitet, herunder f.eks. organiseret tyveri, hvor udlændinge rejser til Danmark for at begå tyveri, og kædesvig, som involverer et større antal personer
- sager, hvor kriminaliteten er udøvet over for et særligt værgeløst offer, f.eks. ældre der udsættes for tricktyveri

Der skal ikke udvises særlig tilbageholdenhed med at anvende samfundstjeneste i:

- sager om skattesvig
- sager om forsikringsbedrageri vedrørende biler af betydelig værdi

I disse tilfælde afhænger valget mellem ubetinget fængsel og samfundstjeneste ligesom i andre sager således af en samlet vurdering af den konkrete sag.

Der henvises i øvrigt til Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., s. 181f.

5.3.3.2. Røveri og afpresning

I sager om røveri er udgangspunktet ubetinget fængsel, jf. også pkt. 5.2.

Det fremgår dog af Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., side 183-184, at samfundstjeneste efter omstændighederne vil kunne anvendes, hvis der f.eks. er tale om røveri, hvor en stjålet ting bringes i sikkerhed ved anvendelse af vold eller trussel om vold, jf. straffelovens § 288, stk. 1, nr. 2.

Det fremgår endvidere af Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., side 184, at samfundstjeneste kan anvendes i sager om gaderøveri, hvis:

- der er tale om tilfældighedspræget kriminalitet,
- der ikke er anvendt våben eller udøvet grov vold,
- den tiltalte på gerningstidspunktet var under 18 år, og
- den tiltalte ikke er tidligere straffet for ligeartet kriminalitet.

Det er dog Rigsadvokatens vurdering, at anklageren efter lovændringen fra 2019 ved lov nr. 1426 af 17. december 2019, i alle tilfælde skal nedlægge påstand om en ubetinget fængselsstraf i sager om røveri, herunder sager om gaderøveri, hvor der er anvendt vold, og hvor forholdet er begået efter den 1. januar 2020, hvis:

- den tiltalte tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet, jf. nærmere under pkt. 5.3.2.1.1.
- den forurettede er et særligt værgeløst offer, jf. nærmere under pkt. 5.3.2.1.2.
- den forurettede er påført ikke ubetydelige fysiske eller psykiske skader, jf. nærmere under pkt. 5.3.2.1.3.
- der er udøvet grov vold

Der henvises i øvrigt til Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., s 183f og pkt. 2.1.3. i de almindelige bemærkninger til lovforslag L 10 af 2. oktober 2019.

For så vidt angår afpresning fremgår det af forarbejderne, at det vil være mere nærliggende at anvende samfundstjeneste i sådanne sager end i sager om røveri. Afpresning kan dog på grund af trusselselementet ikke sidestilles med de øvrige berigelsesforbrydelser, når det gælder valget mellem samfundstjeneste og ubetinget fængsel.

Det må afgøres efter en konkret vurdering af overtrædelsens karakter og grovhed sammenholdt med oplysningerne om gerningsmanden, om der i sager om afpresning kan nedlægges påstand om betinget dom med vilkår om samfundstjeneste. Hvis afpresning sker som led i mere organiseret eller banderelateret kriminalitet, er udgangspunktet ubetinget fængsel. Afpresning er således en ”mellemlig gruppe”, hvor anklagemyndigheden efter Rigsadvokatens opfattelse skal udvise en vis tilbageholdenhed med at nedlægge påstand om samfundstjeneste.

Der henvises i øvrigt til Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., s 184f.

5.3.4. Lov om euforiserende stoffer

Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Narkotika indeholder retningslinjer for anklagemyndighedens strafpåstande i sager om overtrædelse af lov om euforiserende stoffer.

Det fremgår heraf, at der i visse sager om besiddelse af euforiserende stoffer til eget forbrug og i sager om besiddelse af euforiserende stoffer med henblik på videreoverdragelse som udgangspunkt skal nedlægges påstand om frihedsstraf.

Det fremgår af Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., s. 189, at der i sager om overdragelse af euforiserende stoffer (herunder besiddelse med henblik på overdragelse) formentlig ofte vil være forhold, der taler imod anvendelse af samfundstjeneste, idet der navnlig vil kunne være tale om mere organiseret kriminalitet. I sager om besiddelse til eget forbrug af så store mængder, at der idømmes fængselsstraf, er anvendelse af betinget dom uden vilkår om samfundstjeneste almindelig i førstegangstilfælde. Potentialet for en udvidet brug af samfundstjeneste er derfor også i sådanne sager begrænset.

Det er på den baggrund Rigsadvokatens vurdering, at lovændringen fra 2015 næppe har særlig betydning for anvendelsen af samfundstjeneste i sager om overtrædelse af lov om euforiserende stoffer. Anklagemyndigheden skal dog – ligesom i andre sager – være opmærksom på, om der efter en konkret vurdering kan være anledning til at anvende samfundstjeneste som alternativ til ubetinget fængsel. Lovændringen fra 2019 ændrer ikke herved.

I sager omfattet af straffelovens § 191 er udgangspunktet ubetinget fængsel, jf. pkt. 5.1.

5.3.5. Brugstyveri af motorkøretøj, jf. straffelovens § 293 a

I forarbejderne til straffelovens § 293 a (brugstyveri af motorkøretøj) er det forudsat, at der i normale førstegangstilfælde som udgangspunkt fastsættes en kortere ubetinget frihedsstraf på 14 dages fængsel,

men at dommen – navnlig for personer under 18 år – kan gøres betinget med vilkår om samfundstjeneste. Det fremgår af forarbejderne til lov nr. 380 af 6. juni 2002. Der henvises nærmere til pkt. 3.3. i de almindelige bemærkninger til L 118 af 26. februar 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.).

I retspraksis er brugstyveri af motorkøretøjer, hvor gerningsmanden uberettiget sætter sig i besiddelse af et motorkøretøj (som lovændringen fra 2002 tog sigte på), som fast udgangspunkt hidtil blevet straffet med ubetinget fængsel, hvis gerningsmanden er over 18 år.

Det fremgår af forarbejderne til lovændringen fra 2015, at et fast udgangspunkt om anvendelse af ubetinget fængsel for, at en person over 18 år begår brugstyveri ved uberettiget at sætte sig i besiddelse af et motorkøretøj, ikke ganske harmonerer med den ligestilling af tyveri og brugstyveri, som forarbejderne fra 2002 lægger vægt på. I hvert fald hvis brugstyveriet hverken er sket med henblik på at anvende køretøjet til transport i forbindelse med anden kriminalitet eller med henblik på hasarderet kørsel, bør betinget fængsel derfor kunne anvendes, eventuelt med vilkår om samfundstjeneste. Der henvises til Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., s. 185ff. Lovændringen fra 2019 ændrer ikke herpå.

Rigsadvokaten finder på den baggrund, at anklagemyndigheden skal nedlægge påstand om betinget fængsel, eventuelt med vilkår om samfundstjeneste i de tilfælde, der er nævnt ovenfor, og betingelserne for anvendelse af samfundstjeneste i øvrigt er opfyldt. Det vil sige, hvis brugstyveriet hverken er sket med henblik på at anvende køretøjet til transport i forbindelse med anden kriminalitet eller med henblik på hasarderet kørsel. Det gælder først og fremmest, hvor der er tale om førstegangsovertrædelser.

5.4. Anvendelse af samfundstjeneste, når den pågældende tidligere er straffet

Tiltaltes eventuelle forstraffe indgår som et afgørende element ved afgørelsen af, om en person, der er fundet egnet til samfundstjeneste, skal idømmes samfundstjeneste eller ubetinget fængsel. Samfundstjeneste kan navnlig komme på tale ved førstegangsovertrædelser, men det er ikke udelukket at anvende samfundstjeneste, selvom der ikke er tale om en førstegangsovertrædelse. Tilsvarende fremgår det af forarbejderne til lovændringen fra 2015, at en udvidet brug af samfundstjeneste navnlig bør komme på tale ved førstegangsovertrædelser, jf. pkt. 5.1. Med lovændringen fra 2019 gælder dette dog ikke for sager om vold, jf. pkt. 5.3.2.

Ved vurderingen af, om der kan anvendes samfundstjeneste i gentagelsestilfælde, kan der blandt andet lægges vægt på den pågældendes personlige forhold, hvor lang tid der er gået siden prøvetidens udløb, og hvor grov den nye kriminalitet er.

Det fremgår af forarbejderne til lovændringen fra 2015, at en person, der begår ny ligeartet kriminalitet efter, at den tidligere idømte samfundstjeneste er udført og prøvetiden udløbet, efter omstændighederne og efter en konkret vurdering, jf. ovenfor, vil kunne straffes med samfundstjeneste igen.

Det fremgår endvidere, at en person, der efter at være idømt samfundstjeneste, begår ny ligeartet kriminalitet og igen straffes med samfundstjeneste, næppe i tilfælde af yderligere ligeartet kriminalitet kan straffes med samfundstjeneste. Det gælder dog ikke, hvis der foreligger særligt formildende omstændig-

heder, eller der er gået så lang tid, at de tidligere straffe ikke længere bør tillægges betydning for straffastsættelsen for den nye kriminalitet.

Der henvises i øvrigt til pkt. 4.2.3. i de almindelige bemærkninger til L 50 af 5. november 2014 om ændring af om ændring af straffeloven og lov om fuldbyrdelse af straf mv. (Samfundstjeneste mv.).

5.5. Fastsættelse af timeantal og længstetid

Minimumsantallet for samfundstjeneste er 30 timer, og maksimumsantallet er 300 timer, jf. straffelovens § 63, stk. 1.

Forarbejderne til lovændringen fra 2015 indeholder en vejledende omregningstabel mellem længden af den betingede fængselsstraf og antallet af samfundstjenestetimer:

Fængselsstraf	Samfundstjeneste	Længstetid
7-14 dage	30 timer	4 måneder
20-30 dage	40 timer	4 måneder
40-50 dage	60 timer	6 måneder
60 dage-3 måneder	80 timer	6 måneder
4-5 måneder	100 timer	8 måneder
6-7 måneder	120 timer	8 måneder
8-11 måneder	150 timer	1 år
1 år-1 år og 5 måneder	200 timer	1 år
1½ år-1 år og 11 måneder	250 timer	1½ år
2 år	300 timer	1½ år

Der kan efter omstændighederne være grund til at fravige den vejledende omregningstabel. Det bør ifølge forarbejderne ikke ske ved at forlænge antallet af samfundstjenestetimer som følge af skærpende omstændigheder, idet de skærpende omstændigheder vil have betydning for straffens længde. Ifølge forarbejderne kan der derimod f.eks. ske fravigelse i nedadgående retning ved fastsættelse af antallet af samfundstjenestetimer:

- hvis fængselsstraffen er en samlet straf for flere uligeartede forhold, og hvor en væsentlig del af straffen hidrører fra forhold, der bedømt isoleret, ville være straffet med betinget fængsel uden vilkår om samfundstjeneste eller
- hvis der – udover vilkåret om samfundstjeneste – er fastsat andre byrdefulde vilkår, f.eks. om behandling (afhængig af, hvad behandlingsvilkåret må antages at indebære i praksis)

Den vejledende omregningstabel kan i forhold til længstetiden f.eks. fraviges i opadgående retning:

- hvis domfældte står over for at skulle gennemgå et længerevarende behandlingsforløb,
- hvis domfældte er gravid og står over for at skulle føde, eller
- hvis domfældte skal afsone den ubetingede del af en kombinationsdom

Den vejledende omregningstabel kan efter omstændighederne f.eks. fraviges i nedadgående retning i forhold til længstetiden:

- hvis domfældte har været varetægtsfængslet før dommen, således at der skal ske afkortning i den idømte samfundstjeneste for varetægtsfængslingen, jf. pkt. 6.1.

Der skal i sager om samfundstjeneste nedlægges påstand om, at længstetiden skal regnes fra endelig dom, jf. pkt. 6.2.

Lovændringen fra 2019 ændrer ikke på længden af den betingede fængselsstraf og antallet af samfundstjenestetimer.

5.6. Fastsættelse af prøvetid

Der skal fastsættes en prøvetid i en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste.

Prøvetiden fastsættes som udgangspunkt til 1 år, hvis længstetiden for udførelsen af samfundstjenesten er fastsat til mindre end 1 år, og ellers til 2 år.

Længstetiden kan ikke være længere end prøvetiden. Hvis den betingede fængselsstraf er fastsat til højst 3 måneder, ophører prøvetiden, når længstetiden er udløbet, jf. straffelovens § 63, stk. 3, 2. pkt.

Efter straffelovens § 63, stk. 4, skal den dømte undergives tilsyn i prøvetiden. Tilsynet ophører dog, når længstetiden er udløbet, medmindre andet er fastsat i dommen.

Der skal i sager med påstand om betinget dom med vilkår om samfundstjeneste nedlægges påstand om, at prøvetid og tilsynsperiode regnes fra endelig dom, jf. pkt. 6.2.

5.7. Kombinationsdomme

Den ubetingede del af en kombinationsdom må højst udgøre 3 måneder eller en tredjedel af den samlede straf, jf. straffelovens § 64.

Hvis der er tale om en kombinationsdom, anvendes den vejledende omregningstabel, jf. pkt. 5.4. på den betingede del af fængselsstraffen.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.2.4 i de almindelige bemærkninger til L 50 af 5. november 2014 om ændring af om ændring af straffeloven og lov om fuldbyrdelse af straf mv. (Samfundstjeneste mv.), der indeholder yderligere bemærkninger om anvendelse af kombinationsdomme.

5.8. Tillægsbøder

Der kan i forbindelse med en dom til samfundstjeneste idømmes tillægsbøde, jf. straffelovens § 64, jf. § 58, stk. 2.

Tillægsbøder anvendes systematisk i domme til samfundstjeneste for spirituskørsel og kørsel i frakendelsestiden, jf. Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Færdsel – Spirituskørsel (fl § 53) og Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Færdsel – Kørsel i frakendelsestiden (fl § 117 a-c).

I øvrigt anvendes tillægsbøder sjældent i domme til samfundstjeneste, og der er ikke med lovændringen fra 2015 lagt op til ændringer i anvendelsen af tillægsbøder.

6. Efter dom

6.1. Afkortning i varetægtsfængsling

Varetægtsfængsling – der ikke afkortes i en eventuel ubetinget del af straffen – skal afkortes forholdsmæssigt i det antal samfundstjenestetimer, domfældte skal udføre, jf. straffelovens § 86, stk. 2 og 3.

Ligesom ved afkortning i ubetinget fængselsstraf er det kriminalforsorgen, der beregner afkortningen.

6.2. Anke af dom

Hvis en dom med vilkår om samfundstjeneste ankes af domfældte, skal anklagemyndigheden være opmærksom på dommens bestemmelse om, fra hvilket tidspunkt prøvetid, længstetid og tilsynsperiode skal regnes.

Prøvetid mv. skal regnes fra endelig dom. Hvis byretsdommen ikke er formuleret sådan (men f.eks. sådan at prøvetid mv. regnes fra byrettens dom, eller hvis begyndelsestidspunktet ikke er anført i byretsdommen), skal anklagemyndigheden som udgangspunkt kontraanke dommen med påstand om, at prøvetid mv. regnes fra endelig dom.

6.3. Ny kriminalitet begået i prøvetiden

Hvis den dømte begår ny kriminalitet i prøvetiden, kan retten, jf. straffelovens § 67, jf. § 61, stk. 2:

- idømme en ubetinget fællesstraf
- idømme en ubetinget straf alene for det ny forhold, eventuelt med ændring af vilkårene i den betingede dom
- idømme en betinget fællesstraf
- idømme en ny betinget straf alene for det ny forhold

Det er i alle tilfælde en forudsætning, at der inden prøvetidens udløb foretages rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for det nye forhold.

Hvis retten fastsætter en fællesstraf med vilkår om samfundstjeneste for den tidligere og den nye kriminalitet, er retten ikke bundet af maksimumsantallet på 300 timer.

Der skal ved fastsættelse af en ny ubetinget straf tages hensyn til omfanget af den samfundstjeneste, som den dømte har udført, jf. straffelovens § 67, stk. 3. Hvis den tidligere idømte betingede fængselsstraf er fastsat til mere end 3 måneder, modsvarer den idømte samfundstjeneste to tredjedele af den idømte betingede fængselsstraf, jf. straffelovens § 66, stk. 3, 2. pkt.

Der vil derfor efter udførelsen af hele samfundstjenesten fortsat være en reststraf på en tredjedel af fængselsstraffen, som vil kunne blive udløst, hvis domfældte begår ny kriminalitet i den resterende prøvetid.

Ved domme på 3 måneders fængsel eller derunder modsvarer udførelsen af samfundstjenesten hele den idømte fængselsstraf, og prøvetiden udløber samtidig med, at længstetiden for udførelsen af samfundstjenesten udløber, jf. straffelovens § 63, stk. 3, 2. pkt.

Der henvises i øvrigt til pkt. 6.5. om beregning af reststraffen.

6.4. Manglende gennemførelse af samfundstjeneste/vilkårs-overtrædelse

Hvis den dømte overtræder vilkåret om samfundstjeneste eller andet vilkår, har retten i medfør af straffelovens § 66 følgende muligheder:

- bestemme, at den betingede fængselsstraf skal fuldbyrdes
- bestemme, at den betingede dom skal opretholdes, eventuelt med vilkår om forlængelse af længstetiden for samfundstjeneste og prøvetiden

Det fremgår af pkt. 5.1. i de almindelige bemærkninger til L 50 af 5. november 2014 om ændring af straffeloven og lov om fuldbyrdelse af straf mv. (Samfundstjeneste mv.), at det er en forudsætning, at den dømte i prøvetiden har overtrådt vilkåret om samfundstjeneste eller særvilkår, samt at anklagemyndighedens begæring om rettens afgørelse er indgivet til retten inden udløbet af prøvetiden. Det fremgår dog af Straffelovsrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., s. 48, at forudsætningen for anvendelse af de beskrevne reaktionsmuligheder ved manglende gennemførelse af samfundstjeneste er, at den dømte inden for længstetiden for arbejdspligten har overtrådt vilkåret om samfundstjeneste, samt at anklagemyndighedens begæring om rettens afgørelse efter § 66 er indgivet til retten inden udløbet af længstetiden for arbejdspligten, jf. UfR 2001.1932 Ø.

Det er – på baggrund af betænkningen og retspraksis - Rigsadvokatens opfattelse, at anklagemyndigheden skal indbringe spørgsmålet om overtrædelse af vilkår om samfundstjeneste for retten inden udløbet af *længstetiden*.

Overtrædelse af andre særvilkår skal være indbragt for retten inden udløbet af prøvetiden.

Der skal ved fastsættelse af en ubetinget straf tages hensyn til omfanget af den samfundstjeneste, som den dømte har udført, jf. straffelovens § 66, stk. 3. Hvis den tidligere idømte betingede fængselsstraf er fastsat til mere end 3 måneder, modsvarer den idømte samfundstjeneste to tredjedele af den idømte betingede fængselsstraf, jf. straffelovens § 66, stk. 3, 2. pkt.

Der vil derfor efter udførelsen af hele samfundstjenesten fortsat være en reststraf på en tredjedel af fængselsstraffen, som vil kunne blive udløst, hvis domfældte overtræder vilkår i prøvetiden.

Ved domme på 3 måneders fængsel eller derunder modsvarer udførelsen af samfundstjenesten hele den idømte fængselsstraf, og prøvetiden udløber samtidig med, at længstetiden for udførelsen af samfundstjenesten udløber, jf. straffelovens § 63, stk. 3, 2. pkt.

Der henvises i øvrigt til pkt. 6.5. om beregning af reststraffen.

I sager, hvor den dømte ikke har kunnet afvikle sin samfundstjeneste, og hvor det ikke kan lægges den dømte til last, at samfundstjenesten ikke er udført inden for den fastsatte længstetid og prøvetid, kan straffelovens § 66 ikke anvendes, da den dømte ikke kan anses for at have overtrådt vilkåret om samfundstjeneste. Der kan imidlertid efter straffelovens § 65 ske ændring eller ophævelse af de bestemmelser, der i medfør af straffelovens § 63 er truffet om udførelse af samfundstjenesten.

Se herom Højesterets dom af 4. juni 2020 (U. 2020.2610H), hvor den manglende afvikling af samfundstjeneste ikke fandtes at kunne lægges den dømte til last. Straffelovens § 66 fandt således ikke anvendelse, men da det ikke kunne anses for udelukket, at den dømte ville kunne udføre samfundstjenesten inden udløbet af den – for betingede domme med villkår om samfundstjeneste – maksimale prøvetid og længstetid på 2 år, fastsatte Højesteret prøvetiden og længstetiden til 2 år, jf. straffelovens § 65, jf. § 63, stk. 1, 2. pkt., og stk. 3, 1. pkt.

Vestre Landsret har i kendelse af 17. februar 2021 anført, at der ikke efter ordlyden af straffelovens § 65 eller forarbejderne hertil er hjemmel til at ændre en betinget dom, således at et vilkår om samfundstjeneste udgår. Kendelsen AM2021. 02.17V kan findes her.

6.5. Beregning af reststraf

Forarbejderne til lovændringen fra 2015 indeholder en formel til beregning af reststraf, hvis domfældte begår ny kriminalitet eller i øvrigt overtræder vilkår i prøvetiden efter at have udført en del af det idømte timeantal for samfundstjenesten:

$$\text{Reststraf (i dage)} = \text{Idømt betinget fængsel (i dage)} - (\text{Udført samfundstjeneste (i timer)} / \text{Idømt samfundstjeneste (i timer)} \times \text{Idømt betinget fængsel (i dage)} \times \frac{2}{3}) - \text{varetægtsfradrag (i dage)}.$$

Faktoren 2/3 skal kun medtages, hvis den idømte betingede fængselsstraf er længere end 3 måneder, jf. pkt. 6.3. og pkt. 6.4.

Eksempel 1:

Idømt betinget fængsel: 60 dage

Idømt samfundstjeneste: 80 timer

Udført samfundstjeneste: 40 timer

Beregning af reststraf: $60 - (40/80 \times 60) = 60 - (0,50 \times 60) = 60 - 30 = 30$

Eksempel 2:

Idømt betinget fængsel: 180 dage (6 måneder)

Idømt samfundstjeneste: 120 timer

Udført samfundstjeneste: 60 timer

Varetægtsfradrag: 30 dage

Beregning af reststraf: $180 - (60/120 \times 180 \times \frac{2}{3}) - 30 = 180 - (0,50 \times 120) - 30 = 180 - 60 - 30 = 90$ dage

Der henvises endvidere til de specielle bemærkninger til § 66, stk. 3, § 67, stk. 2, og § 86, stk. 3, i L 50 af 5. november 2014 om ændring af om ændring af straffeloven og lov om fuldbyrdelse af straf mv. (Samfundstjeneste mv.), der indeholder en række forskellige eksempler om beregning af reststraffen.

Rigsadvokaten har til brug for udregning af en reststraf udarbejdet et værktøj i et regneark, som kan anvendes i forbindelse med behandlingen af konkrete sager.

6.6. Domme til Vidensbasen

Det skal overvejes, om dommen er egnet til at indgå i anklagemyndighedens Vidensbase.

En dom kan være egnet til Vidensbasen, hvis den belyser straffniveauet inden for et sagsområde, eller hvis dommen belyser problemstillinger af generel/principiel betydning for retstilstanden. Samtidig kan en dom være egnet, hvis den vedrører et område, som ikke allerede er dækket på Vidensbasen.

Kun endelige domme må indsendes til Vidensbasen.

Skemaer til indsendelse af domme til Vidensbasen findes på Vidensbasen på AnklagerNet.

7. Love og forarbejder

Reglerne om samfundstjeneste blev indsat i straffeloven i 1992 ved lov nr. 6 af 3. januar 1992 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Samfundstjeneste mv.).

Reglerne er senere ændret ved:

- Lov nr. 274 af 17. april 1997 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforsorg m.v. (Samfundstjeneste og forstærket indsats mod seksualforbrydelser mv.)
- Lov nr. 230 af 4. april 2000 om ændring af straffeloven (Udvidet brug af samfundstjeneste og betingede domme med vilkår om alkoholistbehandling og spirituskørsel)
- Lov nr. 159 af 28. februar 2012 om ændring af straffeloven (Udvidet anvendelse af betingede domme med vilkår om samfundstjeneste mv.)
- Lov nr. 152 af 18. februar 2015 om ændring af straffeloven og lov om fuldbyrdelse af straf mv. (Samfundstjeneste mv.)
- Lov nr. 1426 af 17. december 2019

Rigsadvokaturen, den 18. marts 2021

RIGSADVOKATEN

/ Rigsadvokaten